

1. ΤΟ ΚΡΑΣΙ ΣΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΛΑΤΡΕΙΑ

Γενικά η στάση του Χριστιανισμού απέναντι στο κρασί είναι θετική παρά το γεγονός ότι οι πρώτοι Πατέρες της εκκλησίας - λόγω της παρακμής της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας - καταφέρονταν συχνά κατά της οινοποσίας. Η χριστιανική θρησκεία δέχθηκε και ενσωμάτωσε στις τελετουργίες της το κρασί, καθώς και κάποια από τα διονυσιακά σύμβολα. Η άμπελος, ο κισσός και ο νάρθηκας αποτελούσαν, ως γνωστό, τα φυτά εκείνα, τα οποία συνδεόταν με το θεό Διόνυσο και τη λατρεία του. Η χριστιανική τέχνη, γεννήθηκε και ανδρώθηκε μέσα στο ελληνορωμαϊκό πολιτισμό και δέχθηκε την επίδρασή του. Οι χριστιανοί καλλιτέχνες λοιπόν, χρησιμοποίησαν την άμπελο και τον κισσό για να εκφράσουν τις ιδέες της νέας θρησκείας. Ήδη στην τέχνη των κατακομβών απαντά η άμπελος, που συμβολίζει τον Χριστό και την Εκκλησία, και ο οίνος, σύμβολο του αίματος του Χριστού.

Η Χριστιανική θρησκεία ωστόσο, δε μπόρεσε να απαλλαγεί γρήγορα από τους οπαδούς του Διονύσου. Η επίδραση του θεού στους οπαδούς της νέας θρησκείας ήταν αρκετά έντονη, πράγμα που μας το βεβαιώνουν οι αποφάσεις της Στ' Οικουμενικής Συνόδου στα τέλη του 7^{ου} αι. μ.Χ.. Σύμφωνα με αυτές, απαγορεύεται στους χριστιανούς να μεταχειρίζονται διονυσιακά προσωπεία, να ανακαλούν το όνομα του Διονύσου, όταν πατούν τα σταφύλια και να παριστούν διονυσιακά δρώμενα όταν χύνουν το κρασί στα πιθάρια¹.

Το κρασί² στην Π.Δ., με τη λογική του χρήση, πάντοτε εθεωρείτο μαζί με το σιτάρι και το λάδι, ως δώρο του Θεού στους ανθρώπους, που προκαλούσε ευφροσύνη και χαρά στην καρδιά τους και προδιαθέτει θετικά τον άνθρωπο στην καθημερινή του επικοινωνία. Ο Δαβίδ παρατηρεί στους Ψαλμούς του *«και οίνος ευφραίνει καρδίαν ανθρώπου του ιλαρύναι πρόσωπον εν ελαίω, και άρτος καρδίαν ανθρώπου στηρίζει»* (Ψαλμ 103,15).

---

¹ Τιβέριος, ο.π., σελ. 49.

² Κατά την ελληνική μυθολογία ο θεός του κρασιού Διόνυσος δίδαξε στους Χίους την καλλιέργεια του αμπελιού και την κατασκευή κόκκινου κρασιού. Ωστόσο υπάρχει και η άλλη άποψη ότι το αμπέλι και το κρασί συνυπάρχουν από τη δημιουργία του ανθρώπου πρβλ. Σπ. Μακρή, « Ο οίνος», στη *Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια* 9 (1966), 878-880.

Ενώ στην Παλαιά Διαθήκη με τη συχνή χρήση της αμπέλου δηλώνεται πολλές φορές το Ισραήλ «*Άμπελος ευκληματούσα Ισραήλ...*» (Ωσηέ), στην Καινή Διαθήκη συμβολίζει κατά κανόνα τον ίδιο το Χριστό. Ειδικότερα ο Χριστός ονομάζει Εαυτόν «άμπελον αληθινήν», τον Πατέρα Του «γεωργόν» και τους μαθητές και πιστούς του «κλήματα». Εγώ είμαι η άμπελος, σείς τά κλήματα. Ο μένων εν εμοί και εγώ εν αυτώ, ούτος φέρει καρπόν πολύν, διότι χωρίς εμού δέν δύνασθε νά κάμητε ουδέν. (Ιωάννης 15:5), προκειμένου να τονισθεί η ενότητα των μελών της Εκκλησίας μεταξύ τους και μετά του ιδρυτή της.

Πολύ συχνά αναφορά της αμπέλου, των σταφυλών και του οίνου γίνεται στη χριστιανική υμνολογία καθώς η Εκκλησία παρομοιάζεται με άμπελο, την οποία φύτεψε η δεξιά του Κυρίου: «Κύριε, Κύριε, επίβλεπον εξ ουρανού και ίδε και επίσκεψαι την άμπελον ταύτην και κατάρτισαι αυτήν, ην εφύτευσεν η δεξιά Σου».

Η Θεοτόκος χαρακτηρίζεται ως «η άμπελος η αληθινή»

Στην Ακολουθία του Ακάθιστου Ύμνου αναφέρονται μεταξύ άλλων και τα εξής:

α) «Ανυμνουμέν Σε, βοώντες χαίρε όχημα, Ηλίου του νοητού, άμπελος αληθινή, τον βότρυν τον πέπειρον η γεργήσασα..., οίνον στάζοντα, τον τας ψυχάς ευφραίνοντα, των πιστώσ Σε δοξαζόντων».

β) «Χαίρε βλαστού αμαράντου κλημα...».

Στην ακολουθία του Στεφανώματος, κατά το Μυστήριο του Γάμου αναφέρεται: «Η γυνή σου ως άμπελος ευθυνούσα εν τοις κλίτεσι της οικίας σου...».

Το κρασί και το ψωμί καθαγιαζονται από τη χριστιανική εκκλησία και μετατρέπονται σε σώμα και αίμα του Ιησού Χριστού. Ο οίνος φαίνεται να απασχόλησε ιδιαίτερα τους Ευαγγελιστές, που αναφέρουν στην Αγία Γραφή τις λέξεις οίνος και άμπελος πάνω από 250 φορές, ενώ από τους Πατέρες της Εκκλησίας αναφέρεται ότι για τη Θεία Ευχαριστία απαιτείται καθαρός και ερυθρός οίνος "για να μοιάζει με το αίμα του Κυρίου".

2. Ο ΟΙΝΟΣ ΣΤΗΝ ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ

Στην Παλαιά Διαθήκη αναφέρεται συχνά η άμπελος και το κρασί. Ο Δαβίδ αναφέρει *«έδωκας ευφροσύνην εις την καρδίαν μου· από καρπού σίτου, οίνου και ελαίου αυτών επληθύνθησαν»* (Ψαλμ. 4,8). Ο ποιητής των Ψαλμών θέλει να καταδείξει ότι το κρασί θεωρείται ένα βασικό στοιχείο στη ζωή του ανθρώπου που δημιουργεί ευχαρίστηση στην ύπαρξή του, αφού η καρδιά³ κατά την ανθρωπολογία της Παλαιά Διαθήκης αποτελεί κέντρο αναφοράς όλων των συναισθημάτων: χαράς, λύπης, καλής ή κακής διάθεσης του ανθρώπου. Στην ιουδαϊκή ανθρωπολογία η καρδιά δε θεωρείται απλά ένα βιολογικό όργανο του ανθρωπίνου σώματος, αλλά το κέντρο αναφοράς της ζωής του ανθρώπου⁴.

Η λογική χρήση του οίνου⁵ από τον άνθρωπο είναι μια ενέργεια, η οποία σύμφωνα με το Δαβίδ θεωρείται ως θετική πράξη και απαραίτητη για την απόλαυση των υλικών αγαθών που προσφέρει ο δημιουργός Θεός.

Ωστόσο πρέπει να σημειώσουμε ότι η κατάχρηση ή παράχρηση του οίνου αποδοκιμάζεται στην Π.Δ. ως μια πράξη που καλείται *«ακόλαστος όφης»*, *«βασιλίσκος»*, και *«χλευαστής»*. Συγκεκριμένα στις Παροιμίες χαρακτηρίζεται *«ακόλαστος»* ο οίνος και *«υβριστική»* η μέθη. Η κατάχρηση θεωρείται επιλογή των αφρόνων: *«Ακόλαστον οίνος και υβριστικόν μέθη, πας δε άφρων τοιούτοις συμπλέκεται»* (Παροιμίαί 20, 1). Η κατάχρηση του οίνου τονίζουν οι Παροιμίες οδηγεί στη μέθη, γι' αυτό ο ιερός συγγραφέας προτρέπει τους ανθρώπους: *«Μη μεθύσκεσθε εν οίνοις, αλλά ομιλείτε ανθρώποις δικαίοις και ομιλείτε εν περιπάτοις: εάν γαρ εις τας φιάλας και τα ποτήρια δως τους οφθαλμούς σου, ύστερον περιπατήσεις γυμνότερος υπέρου..... το δε έσχατον ώσπερ*

---

³ Περισσότερα για την ανθρωπολογία της Π.Δ. βλ. Ν. Π. Μπρατσιώτη, *Ανθρωπολογία της Παλαιάς Διαθήκης*, Εν Αθήναις 1967, σελ. 99 εξ.

⁴ Προς την ίδια κατεύθυνση κινείται και η παύλεια θεολογία: «Δια του όρου «καρδιά» ο Απόστολος Παύλος εκφράζει τον συναισθηματικόν κόσμον του ανθρώπου, του ζώντος ανθρώπου, όστις μεταβάλλεται εσωτερικώς μεταπίπτων εις διαφόρους αντιθέτους καταστάσεις, αναλόγως των διαφόρων επιδράσεων επ' αυτού», Μαυρ. Τάδρου, Προσωπικότης του ανθρώπου κατά τον απόστολον Παύλον, (Συμβολή εις την Χριστιανικήν ανθρωπολογίαν), *Επιστημονική Επετηρίς Θεολογικής Σχολής*, εν Θεσσαλονίκη 1958, σελ. 31 εξ.

⁵ Όπως σημειώνει ο Β. Βέλλας *Εκλεκτοί Ψαλμοί*, Εν Αθήναις 1960, σελ. 326: «Ο οίνος, εν των κυρίων προϊόντων της Παλαιστίνης, δημιουργών εν τω ανθρώπω εύθυμον διάθεσιν, δεν εκλείπει από της τραπέζης». Πρβλ. Δ.Β. Καϊμάκη, *Ψαλώ τω Θεώ μου*, Θεσσαλονίκη 1990, σελ. 90.

υπό όφρεως πεπληγώς εκτείνεται.....ώσπερ υπό κεράστου διαχείται αυτό ο ίός».
(Παροιμιαί 23, 31 – 32).

Με αυτές τις αρνητικές προϋποθέσεις το κρασί θεωρείται πηγή πολλών κακών. Ο προφήτης Ησαΐας θεωρεί αυτούς που από το πρωί ως το βράδυ κάνουν κατάχρηση του οίνου ότι υφίστανται τη φθορά του σώματος, ενώ παράλληλα εκτίθενται ηθικά και κοινωνικά. Όταν το κρασί συνοδεύεται από κιθάρες, τύμπανα και άλλα μουσικά όργανα, αλλά πάντοτε λελογισμένα, τότε δημιουργείται ανθρώπινη επικοινωνία, ευφραίνεται ο άνθρωπος και ευχαριστιέται η ψυχή του. Η απόλυτη κατάχρηση και ανεξέλεγκτη χρήση του οίνου δημιουργεί σοβαρό πρόβλημα με αποτέλεσμα, σημειώνει ο προφήτης Ησαΐας, να μην κατανοούν οι άνθρωποι τα έργα του Κυρίου και να μην αντιλαμβάνονται το θέλημα και την πρόνοιά του (Ησ. 5, 11 – 12) Όλοι οι άνθρωποι ακόμη και οι ιερείς και οι προφίτες, δηλαδή τα πιο συνετά ηθικά και κοινωνικά πρόσωπα, κινδυνεύουν να πλανηθούν με την κατάχρηση του οίνου (Ησ. 28, 7 – 8)⁶.

Χαρακτηριστική είναι και η μαρτυρία της Γενέσεως 9, 20 – 21, όπου πληροφορούμαστε πως ο Νώε ως γεωργός, ευθύς μετά τον κατακλυσμό «εφύτευσεν αμπελώνα» (Γένεσις Θ' 20-21) και έγινε ο πρώτος παραγωγός κρασιού στον κόσμο, ανεξάρτητα της κατάχρησης που έκανε και τον οδήγησε στη μέθη και σε αντικοινωνικές εκδηλώσεις «και έπιεν εκ του οίνου και εμεθύσθη και εγυμνώθη εν τη σκηνή αυτού». Επίσης και στην περίπτωση του Λωτ και των δύο θυγατέρων του (Γεν. 19, 31 – 36) ο οίνος προκάλεσε τη μέθη στον πατέρα και εκδηλώθηκε με ακατονόμαστες πράξεις.

Η συχνή αναφορά στην άμπελο ως σύμβολο, οφείλεται και στο γεγονός ότι η καλλιέργειά της ευνοήθηκε ιδιαίτερος από το έδαφος και το κλίμα της Παλαιστίνης και ήταν πολύ διαδεδομένη σε αυτή. Κατά την αρχαιότητα υπήρχαν σπουδαίοι αμπελώνες στην Παλαιστίνη. Ιδιαίτερος φημιζόταν οι αμπελώνες της Χεβρώνας:

---

⁶ Βλ. σχόλια στον Ησαΐα, Παν. Τρεμπέλα, *Υπόμνημα εις τον προφήτην Ησαΐα*, Αθήναι 1968, σελ. 307.

«Και ήλθοσαν έως Φάραγγος βότρυος και κατεσκέψαντο αυτήν. Και έκοψαν εκείθεν κλήμα και βότρυν σταφυλής ένα επ' αυτού και ήραν αυτόν επ' αναφορεύσι και από των ροών και από των συκών. Και τον τόπον εκείνον επωνόμασαν Φάραγξ βότρυος δια τον βότρυν, ον έκοψαν εκείθεν οι υιοί Ισραήλ».

Σπουδαίοι αμπελώνες υπήρχον επίσης στην Εγγαδδί:

«Βότρυς της Κύπρου αδελφιδός μου εμοί, εν αμπελώσιν Εγγαδδί».

Ακόμη αμπελώνες αναφέρονται στην κοιλάδα Σωρήχ:

«Και φραγμός περιέθηκα και εχαράκωσα και εφύτευσα άμπελον Σωρήχ...»

Γνωστοί ήταν επίσης και οι αμπελώνες του Λιβάνου:

«Άμπελον εξ Αιγύπτου μετήρας... και κατεφύτευσας αυτήν... επίβλεψον εξ ουρανού και ίδε και επίσκεψαι την άμπελον ταύτην και κατάρτισαι αυτήν, ην εφύτευσεν η δεξιά σου...».

Για τους ανωτέρω λόγους η εικόνα της αμπέλου και του αμπελώνα προσφερόταν στους Προφήτες και τους λοιπούς συγγραφείς της Παλαιάς Διαθήκης για τον παραβολικό τους λόγο, προκειμένου να γίνουν αντιληπτά τα νέα νοήματα μέσα από σύμβολα με τα οποία ο κόσμος ήταν απόλυτα εξοικειωμένος.

Από αυτά που ήδη αναφέρθηκαν είναι φανερό ότι το κρασί στους Ιουδαίους ήταν εύχρηστο ως φυτικό προϊόν από τα κλήματα της Παλαιστίνης. Γι' αυτό και στις λατρευτικές τους εκδηλώσεις έκαναν χρήση οίνου, όπως και στη λειτουργία του ναού προσφερόταν σε σπονδές (Εξ. 29, 40). Παράλληλα τη γιορτή του Πάσχα και τις άλλες γιορτές το κρασί κατατασσόταν μεταξύ των απαρχών, δηλ. των πρωτογεννημάτων των Ιουδαίων, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο Δευτερονόμιο, που προσφερόταν πρωτίστως και κυρίως στον ίδιο το Θεό: *«και τας απαρχάς του σίτου σου και του οίνου σου και του ελαίου σου...δώσεις αυτώ»* (Δευτ. 18, 4, πρβλ. Αριθμ. 18, 12 – 13). Στο σημείο αυτό θεωρείτε σκόπιμο να επισημανθεί η άμεση σχέση του άρτου και του οίνου με τη λατρεία του ιουδαϊκού λαού, όπου στην περίπτωση του βασιλιά Μελχισεδέκ, που ήταν ιερέας του Θεού του υψίστου, θεωρείται προτύπωση του Ιησού Χριστού: *«Μελχισεδέκ βασιλεύς Σαλήμ εξήνεγκεν άρτους και οίνον: ην δε ιερέυς του Θεού του*

υψίστου»(Γεν. 14, 18). Ακόμη πρέπει να τονιστεί ότι η παραγωγή σίτου και οίνου ήταν από τις μεγάλες ευλογίες που μπορούσε να προσφέρει ο Θεός στους πιστούς του. Αυτό φαίνεται χαρακτηριστικά από την ευχή του Ισαάκ προς τον Ιακώβ, όταν του πρόσφερε τα πρωτοτόκια: *«και δώη σοι ο Θεός από της δρόσου του ουρανού και από της πιότητος της γης και πλήθος σίτου και οίνου»* (Γεν. 27, 28 – 37).

Η σύνδεση της λατρείας με τον άρτον και τον οίνον φαίνεται και από τη διήγηση της Εξόδου, όπου ο ίδιος ο Θεός υπόσχεται να ευλογήσει τον άρτον, τον οίνον και το νερό, ως βασικά και απαραίτητα στοιχεία της ανθρώπινης ζωής, παράλληλα με την λατρευτική ζωή των Ισραηλιτών: *«και λατρεύσεις Κυρίω τω Θεώ σου, και ευλογήσω τον άρτον σου και τον οίνον σου και το ύδωρ σου»* (Εξ. 23,25). Ο οίνος ήταν βασικό στοιχείο της Ιουδαϊκής λατρείας τόσο κατά τη διάρκεια της προσφοράς της αιματηρής όσο και της αναίμακτης θυσίας ενώπιον του θυσιαστηρίου (Εξ. 29,40). Εξάλλου η σπονδή, δηλ. η έκχυση κρασιού κατά τις ιεροτελεστίες των Ιουδαίων με τη χαρακτηριστική μαρτυρία των Αριθμών, *«και οίνον εις σπονδήν»* (Αριθ. 15,5.7.10.28,14), είναι κάτι που μαρτυρείται στην Π.Δ. Αυτό δείχνει την ύπαρξη παραλλήλων δανείων των αρχαίων Ελλήνων από το Ισραηλιτικό τυπικό, με τη διαφορά ότι στον ελληνικό κόσμο η σπονδή στο Βάκχο ήταν συνδεδεμένη με μέθη και κρασοκατάλυξη. Πάντως ο οίνος στην Π.Δ. θεωρείται από τους βασικούς καρπούς της γης μαζί με το σιτάρι και το λάδι, των οποίων η μεγάλη παραγωγή είναι ευλογία του ίδιου του Θεού: *«και (ευλογήσει ο Θεός) τον καρπόν της γης σου»*, τονίζεται στο Δευτερονόμιο, *«τον σίτον σου και τον οίνον σου και το έλαιόν σου»* (Δευτ. 7,13). Από αυτή την παραγωγή το επιδέκατον, δηλ. τη δεκάτη οφείλουν οι Ισραηλίτες να προσφέρουν στους φτωχούς. Μέσα σε αυτή τη δεκάτη βρίσκεται ο σίτος, ο οίνος και το έλαιον (Δευτ. 12,17.14,23).

Η σχέση του Θεού και της κτίσης είναι άμεση, γι' αυτό το οικολογικό θέμα είναι βαθιά θεολογικό πρόβλημα. Η φύση είναι στενά συνδεδεμένη και με τον άνθρωπο, ο οποίος είναι ο κύριος της δημιουργίας. Γι' αυτό η πτώση του ανθρώπου, κατά την παύλεια θεολογία (Ρωμ 8, 18-30), η οποία στηρίζεται στη θεολογία της Π.Δ. (πρβλ. Δευτ. 12,17), συμπαρέσυρε στη φθορά ολόκληρη την κτίση: *«τη γάρ ματαιότητι η κτίσις υπετάγη, ουχ εκούσα, αλλά δια τον υποτάξαντα...οίδαμεν γάρ ότι πάσα η κτίσις συστενάζει και*

συνωδίνει άχρι τουν νυν» (Ρωμ 8, 20.22). Ωστόσο η αγάπη και η λατρεία του αληθινού Θεού από τον άνθρωπο, εξ όλης της καρδιάς και εξ όλης της ψυχής του θα έχει ως άμεσο αποτέλεσμα την αποστολή πρώιμης βροχής, ώστε να είναι πλούσια η παραγωγή του σίτου, του οίνου και του ελαίου (Δευτ. 11,14).

Τα συμπόσια οίνου συνοδεύονταν στον Ιουδαϊκό λαό, όπως ήδη σημειώσαμε, με τα μουσικά όργανα, *«ως μουσικά εν συμποσίω οίνου»* (Σοφ. Σειράχ 49,1). Αυτά τα μουσικά συμπόσια δημιουργούσαν ευχάριστη ατμόσφαιρα όπου η καρδιά του ανθρώπου απολάμβανε μια μοναδική ευφροσύνη που έτερπε το σώμα και τη ψυχή του: *«οίνος και μουσικά ευφραίνονται καρδίαν»* (Σοφ. Σειράχ 40,20). Τα μουσικά όργανα που συνήθιζαν να χρησιμοποιούν ήταν η κιθάρα, το ψαλτήρι, τα τύμπανα και οι αυλοί *«μετά γαρ κιθάρας και ψαλτηρίου και τυμπάνων και αυλών τον οίνον πίνουσιν»* (Ησ 5,12). Έτσι δημιουργείτο το κατάλληλο περιβάλλον με τους ήχους της μουσικής, όπου ο οίνος πινόταν ευχαρίστως από τους συνδαιτυμόνες προς τέρψη της ψυχής και του σώματος. Παράλληλα το κρασί δημιουργούσε ευφροσύνη, αλλά και ανθρώπινη επικοινωνία που οδηγούσε στη δόξα του ονόματος του πανάγαθου Θεού, ο οποίος είναι ο δημιουργός και χορηγός όλων των υλικών και πραγματικών αγαθών στη ζωή των ανθρώπων.

3. Ο ΟΙΝΟΣ ΣΤΗΝ ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

Με βάση τα όσα αναφέραμε παραπάνω για τη χρήση του οίνου στην Παλαιά Διαθήκη έχουμε τα αντίστοιχα στοιχεία και στην Καινή Διαθήκη. Είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστικό το γεγονός ότι οι Γραμματείς και οι Φαρισαίοι προκειμένου να μειώσουν το κύρος, την προσωπικότητα και κατ' επέκταση την αξία του κηρύγματος του Ιησού τον κατηγορούσαν ως περιθωριακό άτομο, που συναναστρεφόταν με ανυπόληπτα πρόσωπα της Ιουδαϊκής κοινωνίας. Γι' αυτό του προσέδιδαν χαρακτηρισμούς όπως *«οινοπότην, τελωνών φίλον και αμαρτωλών»* (Ματθ. 11, 19, πρβλ. Λουκ. 7, 34)⁷ Ο χαρακτηρισμός οινοπότης ήταν ιδιαίτερα υποτιμητικός με μια βαθύτατη σημειολογία για το λαό. Με απλά λόγια ήθελαν να επιστήσουν την προσοχή του λαού και να του επισημάνουν ότι δεν είναι δυνατόν ένας οινοπότης μέθυσος να είναι ο Υιός του Θεού, ο σωτήρας του κόσμου.

---

⁷ D. Hill, *The Gospel of Mathew*, Oliphants 1978, σελ.202.

Οπότε έπρεπε να τον απορρίψουν ως Μεσσία και το κήρυγμά του να το θεωρήσουν ως λόγια ενός μέθυσου ανθρώπου, μέλους της κατώτερης κοινωνικής τάξης.

Στην ακριβώς αντίπερα όχθη βρισκόταν ο Ιωάννης ο Πρόδρομος, ο οποίος καμιά σχέση δεν είχε με τον οίνο και τα άλλα δυνατά ποτά: *«και οίνον και σίκερα ου μη πίνη»* (Λουκ. 1, 15, πρβλ. *«ελήλυθε γαρ Ιωάννης ο βαπτιστής»*, αναφέρει ο Χριστός, *«μήτε άρτον εσθίων μήτε οίνον πίνων και λέγετε δαιμόνιον έχει»* (Λουκ. 7, 33). Πρόκειται για την περίπτωση όπου ο Πρόδρομος δεν έτρωγε φαΐ και δεν έπινε κρασί, αλλά οι Γραμματείς και οι Φαρισαίοι τον χαρακτήριζαν δαιμονισμένο. Εδώ η αποχή από τον οίνο και πάλι δε θεωρείται φυσική κατάσταση από τους Ιουδαίους άρχοντες, αλλά μια μορφή δαιμονικής διαστροφής. Ωστόσο είναι γνωστό ότι μεταξύ των Ιουδαίων υπήρχε μια ομάδα ανθρώπων που ονομάζονταν Ναζίρ και οι οποίοι με δική τους θέληση απείχαν του οίνου και των οινοπνευματωδών. Ανάμεσα σ' αυτούς υποστηρίχθηκε ότι συγκαταλεγόταν και ο Ιωάννης ο Πρόδρομος, όμως η πραγματικότητα είναι ότι ο Βαπτιστής ήταν αφοσιωμένος και αφιερωμένος στο υψηλό έργο της προετοιμασίας *«της οδού»* για τον ερχομό του Μεσσία και δεν περιοριζόταν ούτε είχε εξάρτηση από υλικά αγαθά λόγω της πνευματικής ζωής που είχε⁸.

Ο Χριστός είχε άμεση εμπειρία στο θέμα της παραγωγής και κυρίως της φύλαξης του κρασιού. Γι' αυτό χρησιμοποιεί την εικόνα του παλαιού και νέου κρασιού σημειολογικά, για το κήρυγμά του περί του ερχομού της βασιλείας των ουρανών. Επισημαίνει ότι οι αγρότες της Παλαιστίνης δε βάζουν καινούριο κρασί για φύλαξη σε παλιά ασκιά, γιατί από τη βράση ασκείται πίεση και θα σκάσουν, θα χυθεί το κρασί και θα καταστραφούν και τα ασκιά. Αντίθετα το καινούργιο κρασί, επισημαίνει ο Ιησούς, το βάζουν σε καινούργια ασκιά, και έτσι διατηρούνται και τα δύο: *«ούτε βάλλουσιν οίνον νέον εις ασκούς παλαιούς· ει δε μήτε ρήγνυνται οι ασκοί, και ο οίνος εκχείτε και οι ασκοί απολούνται· Αλλά οίνον νέον εις ασκούς βάλλουσιν καινούς, και αμφοτέροι συντηρούνται»* (Ματθ. 9,17, πρβλ. Μαρκ.. 2,22 και Λουκ. 5,37-38). Στη συγκεκριμένη αναφορά έχουμε μια σαφή πληροφόρηση για το θέμα της φύλαξης του κρασιού στα κελλάρια των παραγωγών (πρβλ. *«οις ουκ εστι ταμείον ουδέ αποθήκη»* (Ματθ. 12,24). Οι πληροφορίες

---

⁸ Βλ. σχόλια I.H. Marshall, *The Gospel of Luke*, Australia 1979, σελ.90.

αυτές μας διευκρινίζουν με σαφήνεια την όλη διαδικασία της φύλαξης και αποθήκευσης του κρασιού.

Ακόμη, σύμφωνα με τις βιβλικές μαρτυρίες γνωρίζουμε ότι το κρασί χρησιμοποιείτο για φαρμακευτικές ανάγκες. Συγκεκριμένα σύμφωνα με τη μαρτυρία του ευαγγελίου του Μάρκου, στο Γολγοθά πρότειναν στο Χριστό να πει κρασί ανακατεμένο με αναισθητικό, *«και edίδουν αυτώ, πιείν εσμυρνισμένον οίνον»* (Μαρκ. 15,23). Αυτό δείχνει κάποιες χρήσεις του οίνου που είχαν ειδική ιατρική σκοπιμότητα. Πάντως στη συγκεκριμένη περίπτωση ο *«εσμυρνισμένος οίνος»*, που προσφέρθηκε στον Ιησού πάνω στο Σταυρό επέχει θέση αναισθητικού για να διευκολυνθεί η εκτέλεση της σταύρωσης και να μην αντιδρά εξαιτίας των πόνων ο σταυρούμενος⁹. Επίσης, ο Λουκάς στην παραβολή του καλού Σαμαρείτη¹⁰ αναφέρει ότι ο Σαμαρείτης άλειψε τις πληγές του μισοπεθαμένου, *«επιχέων έλαιον και οίνον»* (Λουκ. 10,34). Αυτό δείχνει ότι ο οίνος έχει και κάποιες φαρμακευτικές και θεραπευτικές ιδιότητες που δεν είναι γνωστές στους πολλούς.

Στη διήγηση του θαύματος στο γάμο της Κανά και τη μετατροπή του νερού σε κρασί (Ιω. 2, 1-11) μπορούν να εξαχθούν κάποια συγκεκριμένα συμπεράσματα. Πρώτα πρέπει να σημειωθεί ότι ο οίνος ήταν το κύριο συστατικό κατά τα γλέντια των Ιουδαίων στους γάμους και τα πανηγύρια. Υπήρχε μάλιστα και ειδικός υπεύθυνος για το τραπέζι που λεγόταν αρχιτρίκλινος (Ιω. 2,9). Όσον αφορά στην χρήση του οίνου φαίνεται ότι προσφερόταν πρώτα το καλό κρασί και όταν οι συνδαιτυμόνες έφθαναν σε καλή διάθεση τότε προσφερόταν το δεύτερο· *«πας άνθρωπος πρώτον τον καλόν οίνον τίθησι, και όταν μεθυσθώσι, τότε τον ελάσσω, συ τετήρηκας τον καλόν οίνον έως άρτι»* (Ιω. 2,10). Αυτό σημαίνει ότι ήταν γνωστή η διαβάθμιση της ποιότητας του οίνου και γινόταν αντιληπτή από όσους γνώριζαν τα της οινοποισίας. Πρόκειται για σημαντικό «κανόνα οινοποισίας» τον οποίο γνώριζε ο αρχιτρίκλινος και γι' αυτό ψέγει την τακτική του νυμφίου ο οποίος άρχισε με το κατώτερο ποιοτικά κρασί και κράτησε το καλύτερο στο τέλος. Ασφαλώς το θαύμα της Κανά παρουσιάζει τον Ιησού ως τον κατεξοχήν φορέα της καινής

---

⁹ Βλ. σχόλια Ιω. Καραβιδόπουλου, *Το κατά Μάρκον ευαγγέλιο*, Θεσσαλονίκη 1988, σελ.490 εξ.

¹⁰ Βλ. Ιω. Καραβιδόπουλου, *Αι παραβολαί του Ιησού*, Θεσσαλονίκη 1970.

εσχατολογικής εποχής, οπότε διαγράφεται το γεγονός του σταυρού και της αναστάσεως του Ιησού¹¹.

Στις επιστολές του αποστόλου Παύλου έχουμε αναφορές μέσα από τις οποίες φαίνεται ότι ο απόστολος γνώριζε αρκετά στοιχεία για τη χρήση του οίνου. Η στέρηση του οίνου γίνεται για καθαρά ποιμαντικούς λόγους. Όπως επισημαίνει ο Απόστολος στη χριστιανική κοινότητα της Ρώμης (Ρωμ. 14,21) είναι προτιμότερο να μη φας κρέας ούτε να πεις κρασί προκειμένου να μη σκανδαλίζεται ή ν' αδυνατίζει η πίστη του συνανθρώπου σου. Παράλληλα συνιστά στους Χριστιανούς της Εφέσου να μη μεθούν με κρασί, που οδηγεί στην ασωτία, «*αλλά πληρούσθε εν πνεύματι*» (Εφ. 5,28). Στην Α' προς Τιμόθεον Ποιμαντική Επιστολή, συνιστά οι διάκονοι να είναι σεμνοί, όχι διπρόσωποι και να μην έχουν το νου τους στο πολύ κρασί ούτε στο άνομο κέρδος (Α' Τιμ. 3,8). Ωστόσο διαπιστώνουμε ξεκάθαρα τη σοφή προτροπή του Αποστόλου προς το φιλάσθενο φίλο του, καθώς συνιστά στον Τιμόθεο να μην πίνει μόνο νερό, αλλά να χρησιμοποιεί και λίγο κρασί για το στομάχι του και τις συχνές του ασθένειες: «*Μηκέτι υδροπότει, αλλ' οίνω ολίγω χρω δια τον στόμαχόν σου και τας πυκνάς του ασθeneίας*» (Α' Τιμ. 5,23)¹². Στον Τίτο συνιστά οι ηλικιωμένες γυναίκες να συμπεριφέρονται έτσι που να εμπνέουν το σεβασμό, κυρίως όμως να μην κακολογούν και να μην είναι υποδουλωμένες στο κρασί¹³. Εδώ φαίνεται ότι ο Παύλος γνώριζε τις θεραπευτικές ιδιότητες του οίνου, γι' αυτό συμβουλεύει τους μαθητές του για τη σωστή χρήση και την αποφυγή της κατάχρησης. Η κατάχρηση του οίνου στην Α' Πέτρου (4,3) έχει τον κίνδυνο να ταυτιστεί με τα μεθύσια, τις κραιπάλες, τα οργιαστικά γλέντια και τις ασεβείς ειδωλολατρικές τελετές, πράγματα που η νέα εν Χριστώ ζωή αποκλείει, γιατί εκφεύγουν του μέτρου.

Η υψίστη όμως ιερότητα του οίνου στην Κ. Διαθήκη και γενικότερα στη ζωή της εκκλησίας φαίνεται στην τέλεση του μυστηρίου της θείας ευχαριστίας, που θεμελιώθηκαν από τον ίδιο το Χριστό κατά την τέλεση του Μυστικού Δείπνου. Κατά τη διάρκεια του λοιπόν, ο Πέτρος ρωτά τον Ιησού Χριστό ποιος είναι εκείνος που θα τον

---

¹¹ πρβλ. Χρ. Κ. Καρακόλη, *Η θεολογική σημασία των θαυμάτων στο κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο*, Θεσσαλονίκη 1997, σελ. 95 εξ.

¹² βλ. σχετικά σχόλια Μ. Dibelius και Η. Conzelmann, *The pastoral epistles*, Philadelphia 1935, σελ. 801.

¹³ Βλ. σχόλια Γ. Αντ. Γαλίτη, *Η προς Τίτον επιστολή του Αποστόλου Παύλου*, Αθήνα 1992, σελ. 238 εξ.

προδώσει. Και ο Ιησούς απαντά ότι θα είναι εκείνος στον οποίο θα δώσει το ποτισμένο στο κρασί ψωμί. «Και εμβάψας το ψωμίον δίδωσιν Ιούδα Σίμωνος Ισκαριώτη. Και μετά το ψωμίον τότε εισήλθεν εις εκείνον ο σατανάς. Λέγει ουν αυτώ ο Ιησούς: ό ποιείς ποιήσον τάχιον» [Ιωάν. 13. 26-27]. Τα συστατικά λόγια που δηλώνουν ότι ο οίνος και ο άρτος είναι τα βασικά στοιχεία της θείας ευχαριστίας, είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: *«Εσθιόντων δε αυτών λαβών ο Ιησούς τον άρτον και ευχαριστήσας έκλασε και edίδου τοις μαθηταίς και είπε, λάβετε φάγετε, τούτό εστι το σώμά μου, και λαβών το ποτήριον και ευχαριστήσας έδωκεν αυτοίς λέγων, πίετε εξ αυτού πάντες τούτο γαρ εστι το αίμά μου το της καινής διαθήκης το περί πολλών εκχυνόμενον εις άφεςιν αμαρτιών. Λέγω δε υμίν ότι ου μη πιω απ' άρτι εκ τούτου του γεννήματος της αμπέλου έως της ημέρας εκείνης όταν αυτό πίνω μεθ' υμών καινόν εν τη βασιλεία του πατρός μου»* (Ματθ. 26,26-29. πρβλ. Μαρ. 14,22-25. Λουκ. 22,17-20 και Α' Κορ. 11,23-26).

Ο Χριστός προτρέπει τους μαθητές ως εκφραστές της νέας κοινωνίας, της χριστιανικής κοινότητας να πουν από το κόκκινο κρασί που συμβολίζει το αίμα της σταυρικής θυσίας του Μεσσία, του σωτήρα και λυτρωτή του κόσμου, που επισφραγίζει τη νέα διαθήκη και χύνεται για χάρη όλων, ώστε να συγχωρηθούν οι αμαρτίες τους. Ιδιαίτερη σημασία έχει και η χαρακτηριστική συμβολική αναφορά του Ιησού όπου διαβεβαιώνει τους μαθητές ότι δεν θα ξαναπιεί από τον καρπό του αμπελιού, τον οίνον, ως την ημέρα που θα το πίνει καινούργιο μαζί τους στη βασιλεία των ουρανών. Αυτή η πνευματική αναγωγή του Χριστού στον οίνο ως συμμετοχή στη βασιλεία του Θεού, δείχνει ότι το κρασί είναι βασικό συστατικό της χαράς και της ευφροσύνης του ανθρώπου.

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό ότι η εκκλησία με τον γ' αποστολικό κανόνα διαφύλαξε τη βιβλική και αποστολική παράδοση της προσφοράς κατά τη θεία Ευχαριστία, ως ευχαριστιακά δώρα, μόνο άρτο και οίνο και απαγόρευσε κάθε άλλο αγαθό. Αυτό επιβεβαίωσε στη συνέχεια και η εν Καρθαγένη Σύνοδος (419) με τον 37 και 44 κανόνα.

4. Ο ΑΓΙΟΣ ΤΡΥΦΩΝΑΣ ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΤΩΝ ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΩΝ

Ο Άγιος Τρύφωνας θεωρείται ως άγιος προστάτης των αμπελουργών. Ο Άγιος Τρύφωνας γεννήθηκε στη Λάμψακο, παραλιακή πόλη της Φρυγίας, και μαρτύρησε το 249 μ.Χ., όταν αυτοκράτορας του Ρωμαϊκού κράτους ήταν ο Δέκιος, στη Νίκαια της φρυγικής Βιθυνίας. Σε νεώτερες λαϊκές αγιογραφίες εμφανίζεται ως νέος και αγένειος, που συνήθως κρατά κλαδευτήρι, ένα εργαλείο δηλαδή με το οποίο είναι απαραίτητο στη αμπελουργική εργασία. Παρόλο που στο Συναξάριό του δεν αναφέρονται επεισόδια από το βίο του ή θαύματα με τα οποία να συνδέεται με το αμπέλι και το κρασί, είναι πιθανό ο άγιος να συνδέθηκε με τους αμπελουργούς και το κρασί, λόγω της ημερομηνίας της γιορτής του, καθώς η πρώτη Φεβρουαρίου αποτελεί την έναρξη για μια σειρά ενεργειών που σχετίζονται με την αμπελουργία, όπως είναι η αρχή του κλαδέματος. Παρόλο που το Φεβρουάριο που είναι η γιορτή του αγίου, το αμπέλι “κοιμάται”, γυμνό από τσαμπιά, άνθη, φύλλα και χλωρούς βλαστούς, είναι η χρονική περίοδος κατά την οποία αρχίζει παραδοσιακά η σημαντικότερη ίσως αμπελουργική φροντίδα, το κλάδεμα. Κλαδεύοντας, ο αμπελουργός επεμβαίνει δυναμικά στο αμπέλι του και ρυθμίζει την ποσότητα άρα και την ποιότητα της παραγωγής του, ενώ καθορίζει αναπόφευκτα τη διάρκεια της ζωής αλλά και την υγιεινή κατάσταση των κλημάτων.

Ο άγιος Τρύφωνας θεωρείται ότι έχει αποτρεπτικές δυνάμεις κατά των εχθρών των αμπελιών: τις κακές καιρικές συνθήκες, τις ασθένειες και τα έντομα. Συγκεκριμένα αναφέρονται στον Εξορκισμό του Αγίου Μάρτυρος Τρύφωνος: “κακούργων θηρίων των αδικούντων την άμπελον, την χώραν τε και τον κήπον : Κάμπη, Σκώληξ, Σκωληκοκάμπη, Σκάνθαρος, Βρούχος, Ακρίς, Επίμαλος, Καλιγάρης, Μακρόπους, Μύρμηξ, Φθειρ, Ρυγίτης, Ψυλλίτης, Καυσοκόπος, Ερυσίβη, Κοχλοί, Ψαλίτης και ει τι άλλο προσφυσούν και μαραίνον τον καρπόν της σταφυλής και των λοιπών ειδών και λαχάνων”.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ανακεφαλαιώνοντας τα όσα αναφέραμε παραπάνω μπορούμε να καταλήξουμε στις εξής βασικές επισημάνσεις για τον οίνο στην Παλαιά και Καινή Διαθήκη:

α. Ο οίνος πάντοτε εθεωρείτο μαζί με το σιτάρι και το λάδι, ως δώρο του Θεού στους ανθρώπους, που προκαλούσε ευφροσύνη και χαρά στην καρδιά τους. Το κρασί στην Π. Διαθήκη ήταν το αρχαιότερο οινοπνευματώδες ποτό, που παρασκεύασε ο άνθρωπος. Ο Νώε ως γεωργός φύτεψε αμπελώνα και έγινε ο πρώτος παραγωγός κρασιού στον κόσμο. Γι' αυτό προστάτης των οινοπαραγωγών μπορούσε να είναι ο Νώε. Οι Ιουδαίοι στις λατρευτικές τους εκδηλώσεις έκαναν χρήση οίνου και στη λειτουργία του ναού προσφερόταν σε σπονδές. Επίσης ο οίνος κατατασσόταν μεταξύ των απαρχών, δηλαδή των πρωτογεννημάτων, των Ιουδαίων που προσφέρονταν στον ίδιο το Θεό ως αναίμακτη θυσία. Ως προς την ποικιλία και την ποιότητα του οίνου αναφέρεται στην Π. Διαθήκη ο άκρατος οίνος, ο οίνος του μυρεψικού, ο κόκκινος οίνος, το νάμα, και ο πολυτελής οίνος. Πάντοτε ο παλαιός οίνος εθεωρείτο ο καλύτερος και συνιστάτο η αποφυγή της νόθευσής του με νερό. Η κατάχρηση ή παράχρηση του οίνου αποδοκιμάζεται στην Π. Διαθήκη ως πράξη ακόλαστος που οδηγούσε στη μέθη και την αιχμαλωσία της ελεύθερης βούλησης του ανθρώπου. Αποτέλεσμα ήταν η άφρων συμπεριφορά του μέθυσου ανθρώπου και η υποβάθμισή του σε ακοινώνητο πρόσωπο.

β. Οι γνώσεις του Ιησού και των συγγραφέων των ιερών βιβλίων της Καινής Διαθήκης για τα θέματα του κρασιού συμπίπτουν με εκείνες που προσφέρει η Παλαιά Διαθήκη. Οι Γραμματείς και οι Φαρισαίοι θεωρούν το Χριστό «*φάγο και οινοπότη*», γιατί θέλουν να μειώσουν το κύρος και την αποστολή του και παράλληλα να κλονίσουν την πίστη του λαού ότι είναι ο προεπηγγελμένος Μεσσίας. Αντίθετα τον Ιωάννη ο οποίος ούτε έτρωγε ούτε έπινε τον χαρακτήριζαν δαιμονισμένο, γιατί δεν μπορούσαν να κατανοήσουν τον πνευματικό αγώνα που έκανε ως Πρόδρομος του Μεσσία. Από τις πληροφορίες των ευαγγελίων φαίνεται ότι το κρασί είχε φαρμακευτικές ιδιότητες. Μαρτυρίες των ευαγγελίων αναφέρουν ότι στο Γολγοθά πρότειναν στο Χριστό να πιεί κρασί ενώ στην παραβολή του καλού Σαμαρείτη πλένονται οι πληγές του πληγωμένου με κρασί. Στο θαύμα της Κανά έχουμε τον « κανόνα οινοποσίας» σύμφωνα με τον οποίο προσφέρεται

πρώτα το καλό κρασί και μετά το δεύτερο. Παράλληλα και ο απόστολος Παύλος από τις μαρτυρίες που περιλαμβάνει στις επιστολές του φαίνεται ότι γνώριζε αρκετά στοιχεία για την οινοποσία.

Στη χριστιανική υμνολογία γίνεται πολύ συχνή αναφορά της αμπέλου και του οίνου. Τέλος, η υψίστη ιερότητα του κρασιού στην Καινή Διαθήκη φαίνεται στην τέλεση του μυστηρίου της Θείας Ευχαριστίας, όπου συμβολίζει το αίμα του σταυρωμένου Χριστού.

Ένα τόσο σημαντικό γεωργικό προϊόν, που έχει συνδεθεί άρρητα με τη λατρεία και τα έθιμα ενός λαού, δε θα μπορούσε να μην έχει για προστάτη έναν Άγιο. Ο Άγιος Τρύφωνας λοιπόν θεωρείται ως άγιος προστάτης των αμπελουργών. Η σύνδεσή του με τους αμπελουργούς και το κρασί είναι δυνατόν να οφείλεται στην ημερομηνία της γιορτής του, καθώς η πρώτη Φεβρουαρίου αποτελεί την έναρξη για μια σειρά ενεργειών που σχετίζονται με την αμπελουργία, όπως είναι η αρχή του κλαδέματος.